

פרשת בחוקותי

ההבדל בין ברכה לקללה: היפוך החיסרון ליתרון

הפרשה מורה לנו דרך לתיקון. גילוי הקו האמצעי בחיינו זו הדרך למלא את כל חסרונות נפשנו באור ולהימנע מתוצאה של קללות ודינים

פתיחה

בשני מקומות התורה מביאה רשימה של ברכות וקללות הבאות בהתאם להתנהגות של עם ישראל. האחד, בספר דברים, משנה תורה, והשני כאן, בפרשת "בחוקותי".

מה הן הברכות המובטחות לעם ישראל כשהולכים בחוקות השם? גשמים בעיתם, יבול ופירות טובים, אכילת לחם לשובע, ישיבה בטוחה בארץ, ניצחון על אויבנו, שלום בארץ, פריה ורביה מבורכות והברית שתקיים בינינו לבין בורא עולם. אבל אם ישראל לא יעשו כן ולא ילכו בחוקות השם, יבואו עליהם שבע קללות כנגד שבע אזהרות המפורשות בפרשה, ואם עדיין לא ישמעו בקול השם, יתווספו שבעה ייסורים נוספים על אלה. את פירוט הקללות יכולים לקרוא בפרשה והשם הטוב יצילנו מהן. התורה מציינת שהגרוע מכל, זה שאם אחרי הייסורים שהקב"ה יביא עלינו, עדיין "וְהִלַּכְתֶּם עִמִּי, בְּקִרְיִי". זאת אומרת, תאמרו שהכל במקרה ואין הנהגת שמיים כלל, נקרא שאתם יותר גרועים מפרעה. פרעה כפר בהשגחה, אבל, כשבאו עליו המכות, לבסוף, הודה ואמר "ה', הַצְדִּיק, וְאֲנִי וְעַמִּי, הִרְשָׁעִים" (שמות ט, כ"ז). אם תעשו כדבר הזה, אז יבואו המכות החמורות באמת.

כתוב בגמרא "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" (מסכת סנהדרין), שכר המצוות לא בעולם הזה. אם כן, מתעוררת השאלה, כיצד בפרשה זאת מבטיחה לנו התורה הבטחות גשמיות בשכר שמירת המצוות? ננסה להבין מה הם חוקי התורה בפנימיות ומה עניין השכר והעונש, הברכות והקללות, הכתובים בפרשה. האם באמת "יושב" שם "מישהו" למעלה ומדקדק איתנו על מעשינו, מחכה להעניש אותנו או להבדיל, לתת לנו שכר גשמי בעבור מעשינו?

יד השם

הרב שיינברגר שליט"א אומר, בפרשה זאת בפרט ובחיינו בכלל, המחשבה שלנו צריכה להיות מכוונת לראות איך שבכל דבר יש את יד השם. גם בעולם הרוחני, גם בהצלחה, גם כשאין הצלחה, וגם לגבי העניין הגשמי - הכל יד השם. האדם צריך לראות כל הזמן אם הוא עושה רצון השם, או ח"ו גורם צער לבורא עולם. כל פעולה שהוא עושה הוא צריך להצמיד את זה לשם. מהי יד השם? ההשגחה הקבועה מראש במחשבת הבריאה, המכוונת אותנו תמיד אל השלמת התיקון של עצמנו, כפי שנראה להלן.

עניין של אור וכלי

ידוע מספרי הקבלה שאין מציאות שרע יורד מלמעלה. נשאלת השאלה, כיצד זה מסתדר עם כל האיומים והעונשים שישנם בפרשה? האם מדובר כאן על בורא אכזרי שיושב למעלה ואומר לנו, נו! נו! חס ושלום לומר כדבר הזה! הבורא הוא טוב ומיטיב, שפע אינסופי של אור, רצון להיטיב עם כל הנבראים, וצריך לימוד מעמיק בספרי הקבלה כדי להבין זאת באמת. אם כך, מה קורה בפרשה זאת? מהן הקללות הנמרצות המופיעות בה?

מסבירה תורת הקבלה, שיש בבריאה עניין של אור וכלי. יש למעשה סה"כ שני "חומרים" המרכיבים את הבריאה כולה, אור וכלי. האור הוא תמיד טוב. בסוד, אין רע יורד מלמעלה. ה"בעיה" תמיד נמצאת בכלי, או ליתר דיוק בהכנה של הכלי. איפה שאין כלי, אין אור. איפה שהכלי לא מתאים, האור שמתגלה נהפך לחושך. בסוד הכתוב "וְהַבּוֹר רָק, אֵין בּוֹ מִים" (בראשית ל"ז כ"ד) רש"י מפרש, "ממשמע שנאמר והבור רק איני יודע שאין בו מים מה תלמוד לומר, אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו".

התורה והמצוות ניתנו לנו על מנת שנדע את הדרך הטובה ביותר להכנת הכלי שלנו לדבקות עם האור של הבורא. בדרך זו ניתן להבין את מה שכתוב בפרשה, שאם אנו לא מצליחים להכין את הכלי המתאים, עדיין האור נמשך אלינו, אלא שהוא גורם לייסורים גדולים לכלי השבור, הענג נהפך לנגע, השפע נהפך

פרשת בחוקותי

לפשע. אותו אור, אותה הטבה, יכולה להתפרש בדרך שונה אצל שני אנשים, בהתאם לצורת הכלי שלהם. ממש כפי שאותה מילה, עם אותה כוונה, יכולה לגרום שמחה לאחד ומפח נפש לשני. העבודה שלנו היא בהכנת הכלים, האור תמיד מושלם!

אם יש מפעל ובו העובדים עצלים ומחפשים דרכים "לקצר" תהליכים בפס הייצור. בסופו של דבר התוצרת תצא פגומה ובעל המפעל יסבול מהפסדים. התוצאה תהיה שלא יוכל לשלם משכורות לעובדים והמפעל יפשוט את הרגל. האם לעובדים יש איזושהי זכות לבא בתלונות אל בעל המפעל?

הנוסחא לתיקון הכלים - איזון בין הפכים

הרב שיינברגר שליט"א מסביר, בכל דבר בטבע יש הפכים, חם וקור, אור וחושך וכו', צריך לסדר שלכל דבר יהיה את זמנו ומקומו. מה שמסדר את ההפכים זה הקו האמצעי. בכל דבר בטבע יש מלחמה, סתירה. ימין סותר את שמאל, שמאל סותר את הימין, הניגודים שוחקים זה את זה באופן תמידי, חם וקר, אור וחושך, אהבה ושנאה. אבל יש משהו, נוסחא, שמחברת ביניהם, זה הקו האמצעי. לכן העולם יכול להתקיים. התורה היא המדריך שלנו למציאת הקו האמצעי, ליצירת הכלי המושלם. אם אדם רוצה גילוי נכון של אור בחיים שלו, כל שהוא צריך לעשות זה לבדוק בכל רגע, האם הוא פועל על פי חוקי התורה, אם לאו.

חקיקות

על הכתוב "אם-בְּחֻקֹתַי, תִּלְכוּ" רש"י מפרש: "להיות עמלים בתורה". מה זאת אומרת להיות עמלים בתורה? ומהו הסוד של חוקות התורה?

התשובה מובנת מדברי הרב שיינברגר שליט"א. הרב מסביר בדבריו על הפרשה, חקיקה היא מושג בלשון הקבלה, דבר רוחני גבוה ביותר. בפשטות, זה יצירת החושך בתוך האור האינסופי, זה יצירת מציאות של חסרון, על מנת לאפשר את בריאת העולמות. חלק מתהליך השתלשלות הבריאה. אנו לומדים בכתבי האריז"ל כי בתחילה היה אור אינסופי פשוט ממלא כל המציאות ובאור הזה הבורא חקק חקיקות, מציאות של העדר אור, חסרון.

למעשה בחוקות התורה מרומזים החסרונות הגדולים שלנו, החקיקות, מקומות החושך בנפש שלנו. אם התורה אוסרת על ניאוף, סימן שלאדם יש חסרון בנושא. אדם לא צריך לראות את זה רק כדינים, חוקים ללא טעם, אלא כמפה שמראה את החסרונות שקיימים בו. התפקיד שלנו זה להתגבר על החסרון, על הצמצום, על ההעלם, וזה נקרא "להיות עמלים בתורה". כך האדם יכול להתגבר, לתת יגיעה ולעלות ממדרגה למדרגה גבוהה יותר, עד שיא השלמות, למלא את המציאות שלו באור.

בלשון רמז, עמ"ל זה ראשי תיבות "על מנת להשפיע", זוהי דרך העבודה הנכונה בעולם הזה, להפך את הרצון לקבל שיהיה רצון לקבל על מנת להשפיע. ימין משפיע, שמאל מקבל וקו האמצע זאת התנועה המדויקת של "לקבל על מנת להשפיע". העבודה היא להפך את כל החסרונות הגדולים למקור היתרונות הגדול ביותר, מתוך רצון להיטיב עם הזולת, להיות אדם טוב יותר בעולם מתוקן יותר. אלה הם חיים בדרך של קו אמצע.

השינוי הוא בכוונה

הנטייה הטבעית היא שכאשר אדם מתחיל לראות את החסרונות של עצמו, הוא מיד חפץ לשנות את כל הסדר של חייו. הרב אשלג זצ"ל האיר לנו דרך חדשה. הוא אמר שמה שחשוב, זה לא לעשות סדר חדש בחיים, אלא לכוון את הכוונה הרצויה בחיים כמות שהם. הסדר כבר קיים, חסר רק כוונה. האדם נברא בכדי להפך את הרצון לקבל לעל מנת להשפיע. כתוב על משיח "אין בן-דוד בא, עד שתכלה פרוטה מהכיס" (סנהדרין צ"ז). מסביר הרב שיינברגר שליט"א, פרוטה זה מלשון פרטיות. כרגע, כל אחד דואג לעצמו. צריך להגיע למצב שאין אדם פרטי, כל אחד דואג רק לחברה, רק לציבור. צריך לדאוג לכלל, רק להשפיע, אז יגיע בן-דוד.

פרשת בחוקותי

"בעל הסולם" אומר שבמציאות זה כבר ככה. כל העולם רק משפיע. למשל, אחד שעובד במפעל - מי שמרוויח זה בעל המפעל. גם המשכורת של אותו אדם הולכת לחנויות, לקניית אוכל ובגדים וכו'. אם נשאר משהו, הוא צריך לתת את זה לבני ביתו, עד שבסוף נשאר אולי משהו שבשביל זה הוא לא היה הולך לעבוד אפילו יום אחד. יוצא שחודש שלם הוא עבד רק בשביל אחרים. ככה בנוי העולם. אז מה חסר? העולם רק משפיע, אף אחד לא נקרא מקבל. אלא מה שחסר זה כוונה. אם כולם היו מכוונים, הכל היה משתנה. אני אהנה שבעל המפעל מתעשר על חשבוני. בכל מקרה אין לי ברירה אלא לעבוד אצלו, אז צריך לעשות את זה בשמחה, להיות משפיע. צריך כוונה.

סיום

מכל הדברים האמורים, נראה שה"קללות" שמופיעות בחיינו הן כמו קריאות התעוררות, לעשות בדק בית, מה הם החסרונות בנפש שלי, איפה אני פועל בדרכה של תורה, על פי חוקי הבריאה ואיפה לא. בכל יום מתגלים חסרונות חדשים ובכל יום אנו נדרשים לתת יגיעה, להיות עמלים בתורה, למצוא את הדרך להכניס את סדרי הבריאה אל תוך מהלך חיינו ולמלא את החסרונות באור של תיקון.

ברכות וקללות זה לא ענין של שכר ועונש על המצוות שאנו עושים או לא עושים, זה גם לא ענין של בורא נקמני ח"ו, אלא זה ענין של תיקון וקלקול הכלי הרוחני שלנו. אם אנו פוגמים בצינורות השפע, התוצאה תהיה הסתלקות של השפע, מצב של קללה, הבור ריק, יש בו נחשים ועקרבים. אם אנו פועלים בהתאם לחוקי התורה, עושים את עבודת תיקון המידות, פועלים בחיים של מצוות ומעשים טובים, חיים של השפעה, או אז נזכה להתחדשות של צינורות השפע ולברכות עד בלי די, נזכה לבור מלא מים, לחסרונות מלאים באור.

בסיום פרשת "בחוקותי" כתוב "וְזָכַרְתִּי, אֶת-בְּרִיתִי יַעֲקֹב; וְאָף אֶת-בְּרִיתִי יִצְחָק וְאָף אֶת-בְּרִיתִי אַבְרָהָם, אֶזְכֹּר--וְהָאֲרֶץ אֶזְכֹּר". יש נחמה והבטחה בתוך כל הקללות. להבדיל מקללות שבמשנה תורה, אשר בדרך הפשט, אין בהן אפילו קורטוב של נחמה. בפסוק זה מרומזת ההבטחה על הגאולה.

בחמישה מקומות בכתובים מופיע שמו של יעקב עם האות ו', ובחמישה מקומות מופיע שמו של אליהו חסר ו'. כי יעקב נטל ה-ו ואו משכון מאליהו ושם אותה בשמו. המשכון הוא כדי שיבוא אליהו ויהיה מבשר הגאולה לבניו של יעקב, בביאת המלך המשיח ולא יוכל להיות אחרת. דוקא את ה-ו' לקח יעקב, כדי לרמוז שהגאולה תהיה באלף השישי, הזמן בו אנו חיים.

שנזכה להפך את החושך לאור ולזכות בגאולה פרטית וגאולה כללית במהרה בימינו.

השיעור מוקדש לרפואת יוסף בן יונה, איילין שילה בת מרגרט, בתוך כלל חולי עמו ישראל

השיעור מוקדש לעילוי נשמת הרב אברהם בן יהודה צבי זצ"ל, לאה בת שרה ז"ל, גילה בת רחל ז"ל ת.נ.צ.ב.ה

מודעות - מרכז רוחני לקבלה וחסידות

אחוזה 24, נווה צדק, תל-אביב

03-5100587